

7. Deborah Swallow. Meaning of Colors Across Cultures. Cross-cultural Communication. Cross-cultural Differences. <http://www.deborahswallow.com/2010/02/20/meaning-of-colours-across-cultures/>

Веклич Ю. И. Значение цветов в культурах народов мира в контексте формирования социокультурной компетенции будущих учителей начальной школы.

В статье рассмотрена проблема совпадения и расхождения значения черного цвета в культурах народов мира. Автор описывает его этимологию, особенности обозначения, использование значений, символов, ассоциаций, в соответствии с культурологическими и социолингвистическими факторами.

Ключевые слова: цвет, этимология, значение, символ, ассоциация, схожесть, расхождение, социокультурная компетенция, межкультурное общение.

Veklich Julia. Meaning of black colour in the cultures of the peoples of the world in the context of the primary school teachers' social and cultural competence development.

The article deals with the problem of the black colour meaning convergence and divergence across world cultures. The author describes its etymology, colour designations peculiarities, the use of its meanings, symbols, association, in accordance with the cultural and sociolinguistic factors.

Keywords: colour, etymology, meaning, association, convergence, divergence, social and cultural competence, intercultural communication.

УДК [371.134.041+373 3].001.4(045)

Гандабура О. В.
Хмельницький національний університет

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ЗМІСТ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

В статті розглядається результати експериментального дослідження формування мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів. Здійснено аналіз розробленої методики. Автор описує форми, методи та засоби, які застосовувалися для формування мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів.

Ключові слова: формування мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів.

На сучасному етапі розвитку освіти стає очевидним, що здійснення процесів модернізації освіти потребує актуалізації особистісного та професійного потенціалу педагогів. Саме звернення уваги на участь вчителя в самостійному, особистісно значимому процесі професійного розвитку стає механізмом реальних змін в педагогічній практиці.

Передусім це стосується вчителів початкових класів, від діяльності яких значною мірою залежатиме виховання зрілої, здорової, гармонійно розвинутої особистості. Сучасна професійна діяльність майбутнього вчителя початкових класів базується на його підготовці як високопрофесійного фахівця, який ознайомлений з сучасними світовими вимогами до навчально-виховного процесу школи першого ступеня, підготовлений до організації навчальної діяльності молодших школярів, їх підготовку до розв'язання завдань життєтворчості.

У педагогіці та психології вищої школи неперервно досліджується професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкових класів як компетентного,

здатного до саморозвитку. Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи є одним із обов'язкових елементів системи сучасної педагогічної освіти, показником суб'єктності вчителя на всіх етапах його неперервної педагогічної освіти.

Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів початкової школи стала предметом досліджень вітчизняних вчених (Н. Бібік, О. Кучерявий, С. Мартиненко, Р. Пріма, О. Савченко, В. Сухомлинський, Л. Хоружа, Ю. Шаповал та ін.), радянських та зарубіжних дослідників (Ш. Амонашвілі, К. Ушинський, Д. Ельконін, В. Сластьонін, Ю. Вавілов, Лез Смарт, П. Хьюгз, Д. Хейз, А. Уоткінсон).

В статті характеризується зміст експериментального дослідження, мета якого експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів.

Експериментальна робота здійснювалась на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького та Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка і згідно з метою дослідження була спрямована на перевірку таких педагогічних умов: організація особистісно орієнтованого освітнього середовища; упровадження педагогічної підтримки у набутті досвіду професійного саморозвитку; міжпредметна інтеграція гуманітарної підготовки майбутніх вчителів початкової школи як основа професійного самовдосконалення.

В основу цієї перевірки покладено комплекс взаємодоповнюючих емпіричних та теоретичних методів дослідження: експериментальні методи, спостереження, анкетування, бесіда, тестування, порівняння та психолого-педагогічний аналіз результатів діяльності тощо.

В експерименті, що проводився протягом 2008–2013 рр., загалом взяли участь 400 студентів спеціальності “Початкова освіта”, з яких були сформовані експериментальна та контрольна групи.

У ході педагогічного експерименту увага спрямовувалася на формування системи мотивів для реалізації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів відповідно до структури мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів (ціннісно-потребнісний, стимулюючо-мотиваційний та цільовий компоненти). Педагогічний експеримент включав три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний. На етапі констатувального експерименту ми виявили рівні сформованості компонентів мотивації професійного саморозвитку, що передбачало попередню роботу, пов'язану з добором і розробкою методик психодіагностики та вимірювання мотивації, різних видів опитувальників, тестових завдань тощо.

За результатами проведених розрахунків встановлено вхідні рівні сформованості мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів, а саме 30 студентів експериментальної групи (14,77%) і 28 студентів контрольної групи (14,21%) демонструють високий рівень мотивації професійного саморозвитку; 105 студентів експериментальної групи (51,72%) і 103 студента контрольної групи (52,28%) – середній рівень; у 68 студентів експериментальної групи (33,49%) і 66 студентів контрольної групи (33,5%) визначено низький рівень мотивації професійного саморозвитку.

Програма формувального етапу експериментальної роботи мала за мету удосконалення методики формування мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів з дотриманням визначених педагогічних умов.

Методика передбачала: 1) діагностику індивідуальних властивостей студентів; 2) використання навчального матеріалу, який впливає на почуття компетентності, особисту зацікавленість, самодетермінацію, причинні схеми та постановку цілей у студентів; 3) проведення заходів, спрямованих на формування досвіду та занурення

майбутнього вчителя початкових класів в зміст професійного життя; 4) застосування особистісно-орієнтованих педагогічних методів.

Реалізація запропонованої методики здійснювалась під час проведення навчальних занять з таких дисциплін: “Основи педагогічної майстерності”, “Психологія”, “Теорія та методика виховання”, “Іноземна мова”, “Педагогіка”, “Педагогічні технології в початковій школі”, “Психологія особистості” тощо.

У контрольній групі навчання здійснювалося за традиційною методикою. В експериментальній групі впровадження розробленої методики здійснювалося з урахуванням таких психодидактичних чинників: створення сприятливої атмосфери для формування адекватної самооцінки та професійного ідеалу; створення ситуації успіху для кожного студента; створення атмосфери, яка дає можливість реалізувати ідею особистісного та професійного саморозвитку впродовж усього навчального процесу.

Виходячи з мети, принципів, психодидактичних чинників, педагогічних умов формування мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів, було визначено етапи розробленої методики, а саме: підготовчо-стимулюючий, операційно-формувальний, рефлексивно-оціночний та самостійно-творчий.

Підготовчо-стимулюючий етап спрямований на осмислення та прийняття цілей професійного саморозвитку студентів, одержання досвіду мислення, поведінки, емоційного реагування, характерного для професійного саморозвитку.

Формами, методами та засобами запропонованої методики, які ми використали на даному етапі, були інтерактивні та особистісно орієнтовані лекції, кейс-метод, моделювання та коопероване навчання, широко застосовувалась мультимедійна наочність тощо.

Наприкінці даного етапу були відзначені зміни в поведінці та мисленні студентів. Форми та методи роботи, які були використані на даному етапі, допомогли створити освітнє середовище, яке уможливорює простір для професійного самовизначення, саморозвитку та самовдосконалення студентів.

Операційно-формувальний етап розробленої методики сприяв перетворенню об’єктів на результат, що відповідає меті, а саме – формуванню мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів. Експериментальна робота на даному етапі полягала в організації умов та ситуацій, при яких формуються навички мислення, поведінки, емоційного реагування, характерного для системи мотивів професійного саморозвитку.

На даному етапі основна увага була спрямована на реалізацію упровадження педагогічної підтримки у набутті досвіду професійного саморозвитку. Реалізація даної умови здійснювалась за допомогою мотиваційного тренінгу професійного саморозвитку.

Як показало дослідження, включення в навчальні плани підготовки майбутніх учителів початкових класів мотиваційного тренінгу професійного саморозвитку допомогло усвідомити значущість професійного саморозвитку та самоосвіти, сформувати ціннісне відношення до професійної реальності, проектувати шляхи свого професійного зростання та саморозвитку, вибрати індивідуальну програму професійного саморозвитку.

Основою розробленої методики на рефлексивно-оціночному етапі став рефлексивний аналіз та самооцінка об’єктивності результатів навчально-професійної діяльності студентів. Формами та методами методики формування мотивації професійного саморозвитку на цьому етапі були: метод портфолію, педагогічна розповідь, проектна робота, впровадження інтегрованого спецкурсу “Педагогічні засади професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів” [1].

Наприкінці цього етапу студенти демонстрували вміння та навички, пов'язані з самостійною роботою та самоосвітою, високий рівень самосвідомості, самоконтролю, самоорганізації, що дало змогу перейти до завершального етапу.

Самостійно-творчий етап передбачав створення умов для закріплення професійних знань, вдосконалення вмінь та навичок професійного саморозвитку, здобутих на попередніх етапах. На даному етапі студенти демонстрували позитивне відношення до професійного саморозвитку, вміння за допомогою самопрогнозування ставити перед собою завдання особистісного росту, здатність самостійно мислити, здатність свідомого керувати власною мотивацією. Формами та методами реалізації методики на цьому етапі були: корекція професійної саморозвиваючої діяльності студента під час педагогічної практики, позааудиторна робота та самостійна науково-дослідна робота.

Перевірка ефективності розробленої методики відбувалася шляхом проведення в експериментальній та контрольній групах діагностики критеріїв сформованості мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів, яка відбувалася в три етапи: 1 етап – на початку формувального експерименту, 2 етап – під час формувального експерименту, 3 етап – після його завершення.

Для аналізу результатів дослідження ми порівняли показники першого та завершального діагностування. Порівняльний аналіз результатів формувального експерименту з вхідними даними констатувального експерименту здійснювався згідно з визначеними у рамках дослідження критеріями сформованості мотивації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів.

Для цього були застосовані теоретичні дані з наукової літератури та психодіагностичні методики щодо критеріїв сформованості мотивації професійного саморозвитку [2; 3; 4].

Аналіз продуктів діяльності студентів експериментальної групи під час навчання показав позитивні зміни у формуванні професійних знань, умінь та навичок, в активізації професійного саморозвитку, у формуванні системи внутрішніх мотивів професійного саморозвитку. Аналіз результатів експериментального дослідження дає змогу констатувати сформованість у студентів експериментальної групи основних компонентів мотивації професійного саморозвитку.

Кількість студентів експериментальної групи, які досягли високого рівня, збільшилася на 8,87% (від 14,77% до 23,64%) а в контрольній групі збільшилася лише на 0,51% (від 14,21 до 14,72%). Кількість студентів, які мають середній рівень мотивації професійного саморозвитку в експериментальній групі збільшилась на 18,33% (від 51,72% до 70,05%), в контрольній групі – на 1,01% (від 52,28 до 53,29%). Найбільш суттєво змінилися показники низького рівня: в експериментальній групі кількість студентів зменшилася на 24,87% (від 33,49% до 8,62%), в контрольній групі – лише на 1,91% (від 33,5% до 31,59%).

Доведення вірогідності результатів проведеної експериментальної роботи і визначення достовірності експериментальних даних проводилося за допомогою порівняння емпіричних розподілів рівня знань в контрольних та експериментальних групах з використанням критерію Пірсона χ^2 [4, с. 113]. Порівнявши показники емпіричного критерію Пірсона χ^2 із значенням критичного критерію Пірсона χ^2 ($\chi^2_{кр}$), було встановлено, що значення $\chi^2_{емп}$ 3К значно більше від $\chi^2_{кр}$. Це є підтвердженням достовірності проведеного експерименту, а зміни у показниках рівнів сформованості мотивації професійного саморозвитку у студентів контрольної групи пов'язані з традиційним процесом навчання.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Тому можна стверджувати, що ефективність професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у цьому напрямку залежить від цілеспрямованого використання запропонованої методики формування мотивації професійного саморозвитку для майбутніх учителів початкових класів.

Використана література:

1. Гандабура О. В. Упровадження педагогічної підтримки в набутті професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів / О. В. Гандабура // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – [Електронне наукове фахове видання]. – Хмельницький, 2013. – № 3. – Режим доступу до журн. : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
2. Козлов В. В. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов, Н. П. Фетискин. – М. : изд-во Института психотерапии, 2002. – 490 с.
3. Коханко О. М. Основи науково-педагогічних досліджень : навчальний посібник / О. М. Коханко. – Хмельницький, 2005. – 254 с.
4. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Елена Васильевна Сидоренко. – СПб. : ООО "Речь", 2004. – 350 с.

Гандабура О. В. Формирование мотивации профессионального саморазвития будущих учителей начальных классов: содержание экспериментального исследования.

В статье рассматриваются результаты экспериментального исследования формирования мотивации профессионального саморазвития будущих учителей начальных классов. Совершен анализ разработанной методики. Автор описывает формы, методы и средства, использующиеся для формирования мотивации профессионального саморазвития будущих учителей начальных классов.

Ключевые слова: формирование мотивации профессионального саморазвития будущих учителей начальных классов.

Handabura O. V. Formation of Future Primary School Teachers' Professional Self-development Motivation.

The article reveals the results of the experimental research of formation of future primary school teachers' professional self-development motivation. The analysis of the elaborated methods has been realized. The author describes the specific forms, methods and devices, used for the formation of future primary school teachers' professional self-development motivation.

Keywords: formation of future primary school teachers' professional self-development motivation.

УДК 378.013.8:504

***Гущак Ж.
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка***

**ОСНОВНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ
У СТУДЕНТІВ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Розглянуто проблеми виховання культури безпечної життєдіяльності як сприяння розвитку молодшої людини в особистісно зорієнтованому контексті. Висвітлено психологічні механізми мотиваційного, інформаційного самонавчання студентів у процесі рівноправної, довірливої взаємодії з педагогами з метою формування почуття відповідальності молодшої людини за безпеку власну та соціальну.